

KMETOVALEC.

Glasiło c. kr. kmetijske družbe vojvodstva kranjskega.

Ureduje Gustav Pirc, tajnik družbe.

Izhaja 1. in 15. vsaki mesec. — Udje c. kr. kmetijske družbe dobivajo list brezplačno, a neudje plačajo s poštnino vred 2 gld. na leto. Naročila naj se pošiljajo c. kr. kmetijski družbi, ali pa dotičnim podružnicam.

Štev. 16.

V Ljubljani, 15. oktobra 1884.

Leto I.

R. Dolénceva sadna sušilnica.

Sadje je letos skoraj po celi Kranjski tako dobro obrodilo, da se sme letošnja letina v tem oziru kot ena najboljših smatrati. O taki priliki mora biti sadjerejcu prva skrb, kako bogati pridelek kolikor le mogoče dobro v denar spraviti, da mu ta božji blagoslov tudi kaj zaleže. Znano je vsacemu, da ob prilikah, ko je obilo sadja za prodaj, ni moč povoljne cene sadju narediti, včasih pa še skoraj sploh ni mogoče svežega sadja prodati. V takih in enakih slučajih prisiljen je sadjerejec misliti na drugi način porabe svojega sadja. Tak način je, hranjenje sadja v tej ali oni obliki, ter ga prodati še le v ugodni priliki. Ako hočemo sadje hraniti za porabo v poznejšem času, moramo ga tako spreminiti, da se tudi obdrži ter da pridrži svojo vrednost. Eden izmed teh načinov sadje za hranenje sposobno storiti je sušenje. Suši se pa sadje na razne načine: na solncu, na peči, v peči ali pa v za to nalašč napravljjenih prostorih, to je, v sadnih sušilnicah. Če je malo sadja, posuši se ga kmalu na eni ali drugi imenovani način, v dobrih letinah zadostovale bodo pa le sadne sušilnice.

Naprava sadnih sušilnic je različna, zato je pa tudi kakovost izdelka zelo različna. Dobro posušeno sadje zamore priti le iz dobre sušilnice. Ker je, kakor uže rečeno, letos sadno drevje dobro obrodilo, bode marsikateri gospodar prišel na misel si sadno sušilnico narediti. Iz tega vzroka in ker bode c. k. kmetijska družba dajala letos darila za umno napravljene sadne sušilnice, priobčujemo v naslednjem popisu z načrti R. Dolénceve sadne sušilnice.

Gospod R. Dolénc, vodja vinarske in sadjarske šole na Slapu imel priliko videti delo, kakor tudi sam sodelovati z različnimi sušilnicami, a po njegovem mnenji nobena popolnem ne zadostuje, zato je slednjč sklenil na prošnjo gosp. L. Dekleva iz Vrema pripraviti načrt za novo sušilnico. Načrt je bil kmalu končan, sušilnica potem kmalu sozidana, pa tudi do dobrega izkušena, kajti gosp. Dekleva je blizo 300 starih centov svežih češpelj, katere so 80 centov suhih dale in to po štiritedenskem neprestalem sušenju v nji posušil. Suhe češplje bile so lepe in okusne tako, da bi ne bile mogle boljše biti.

Ako se je toraj ta sušilnica za enega posestnika za dobro izkazala, gotovo ne bode odveč, z njeno konstrukcijo tudi druge posestnike soznaniti.

V ta namen podamo tukaj čitateljem „Novic“ nje popis z razjasnilno podobo njenega čela (glej podobo 2.), podolznega preseka (glej podobo 3.) in temelja (glej podobo 1.).

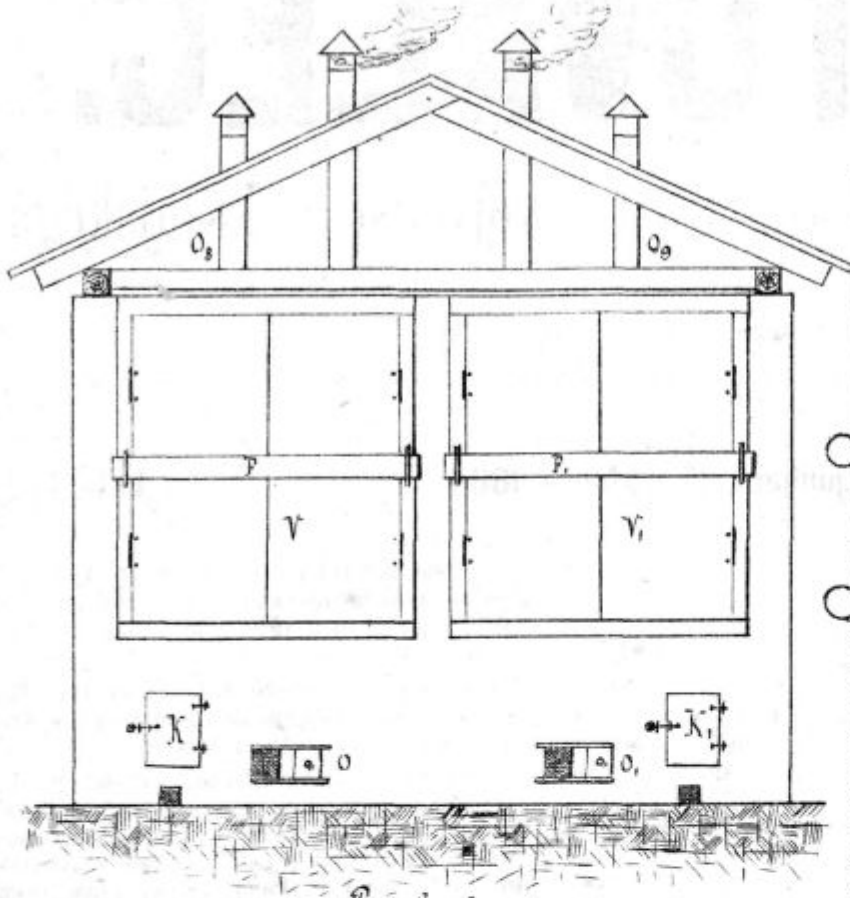
Cela njena sestava je gotovo tako priprosta, da jo uže podobe dovolj razjasnujejo in da more prav natančni popis odpasti. Bolj površen je sledeč.

Sušilnica obstoji iz dveh sušilnih prostorov (V , V^1 , V^2 , V^3 , V^4), katera skupaj popolnem prosto stoječo majhno hišico vstvarjata. Pred sušilnico samo podaljšana je njena streha za toliko, da se more pod njo vse sušilno delo, tudi ob času dežja, prav brez vse zapreke in škode vršiti. Kurišče (K , K^1 , K^2 , K^3 , K^4) je popolnem tako, kakor pri Lukas-ovi za večja posestva namenjeni sušilnici. Pokrito je z železno ploščo S (pod podobo 3.), katera sušilnici za talo služi. Pod to ploščo more zubel (pod podobo 1.) trikratno pot narediti, predno more po dimniku na prosto bežati. Železna plošča posuta je čez in čez s peskom P (pod podobo 3.). Namesto z drago železno ploščo pokriti se more kurišče tudi s tako zvanimi frankolinskimi opekami, planetami. Ako se kurišče s takimi opekami pokrije, potem je se vé da potrebno, da zubel več kakor trikrat pod pokritjem pot sem in kje naredi, predno po dimniku zbeži; to pa je ravno prav, kajti to povišuje le boljše izkoristenje kurjave. Pokritje kurišča s tako opeko bi jaz tudi zaradi tega bolj priporočal, kakor pa pokritje z drago železno ploščo, ker je potem čiščenje vlekov pod pokritjem (kateri se vendar le lahko s pepelom zalestijo) kaj lahko mogoče; vsaj se posamezne opeke veliko lažje odzignejo, kakor pa cela velika železna plošča.

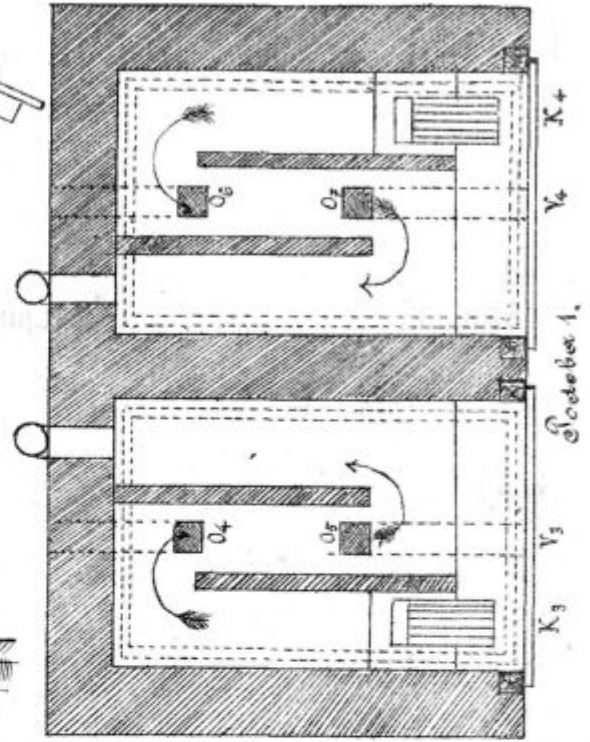
Sušilni prostor sam je iz vzrokov, kateri so bili uže navedeni, brez vseh vlekov. V njem vidimo le 4 velike in dovolj močne lése (L^1 , L^2 , L^3 , L^4) pod podobo 3.), katere na dovolj močnih lesenih, pa z železom okovanih valjarjih tečejo.

Za dovažvanje suhega zraka v sušilnico je skrbljeno z vleki (O , O^1 , O^2 , O^3 , O^4 , O^5 , O^6 , O^7 vseh treh podob); za odpeljavanje vlažnega zraka iz sušilnega prostora, je pa skrbljeno z vleki (O^8 , O^9 , O^{10} , O^{11} pod podobo 2. in 3.). Prvi kakor drugi, se dado s pomočjo posebnih zapahnic bolj ali manj zapreti ali pa tudi odpreti.

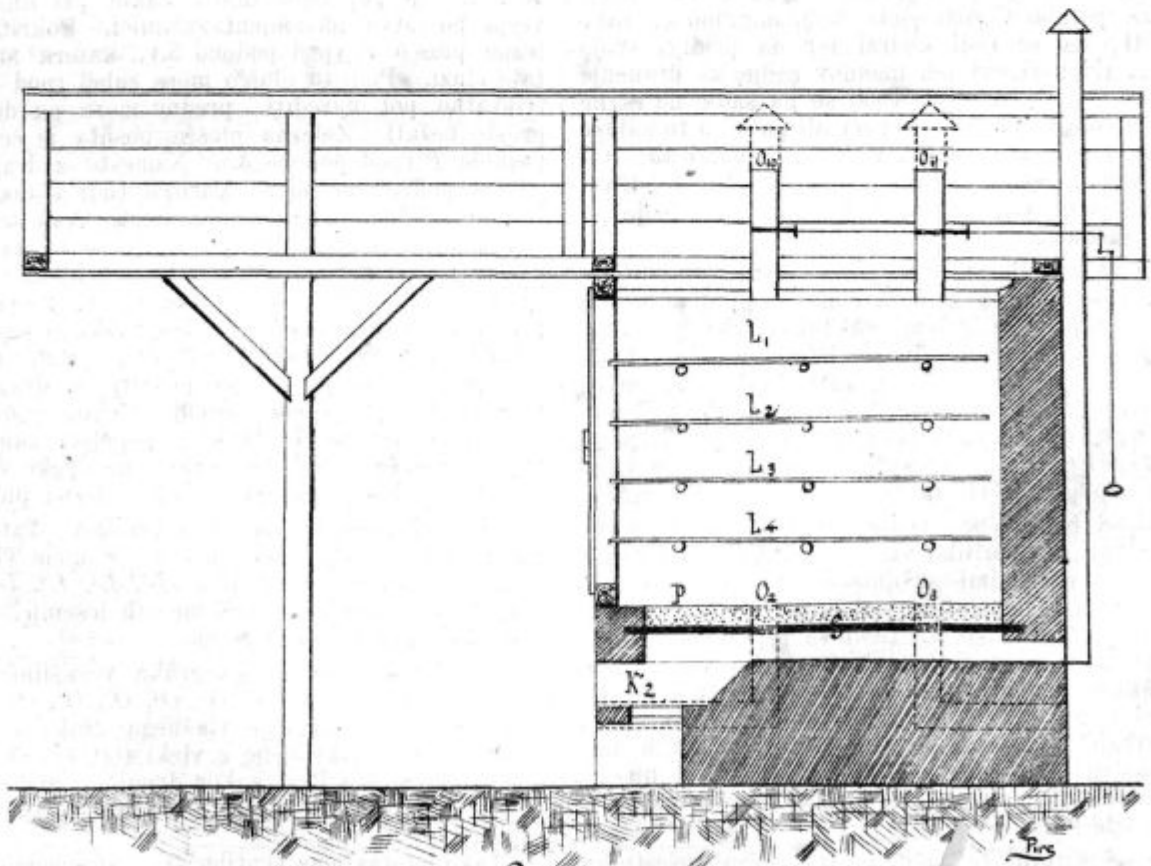
Tako napravljena ventilacija — sprememba zraka — je tako ugodna, da ni potrebno češpelj med sušenjem prebirati, ampak jih le enkrat v štiri in dvajsetih urah

Рисунка 2.

Рисунка 1.

Рисунка 3.

tako preložiti, da pridejo najvišje lése najnižje, najnižje pa najvišje. Pokrit je sušilni prostor ali z dvojnimi, na križ zbitim lesenim pokrovom, ali pa tudi s prav tankim obokom. Nad eno kakor drugo pokritje je koristno peska natrositi.

Vrata sušilnice obstoje tudi iz dvojnih, čez križ zbitih desek, zaprta so prosto z zapahom *F. F. 1.* pod podobo 2.

Kako naj se globoko oranje pravilno in koristno izvršuje.

Spisal M. Rant.

Vsakemu kmetovalcu je iz lastnih skušenj le pre-dobro znano, koliko in kaj vse se dan današnji od njegovega kmetijskega posestva in gospodarstva zahteva. Davki in druga vsestranska plačila neprestano in vidno raste; delavci in posli so od leta do leta dražji; obleka in vsi drugi rokodelski izdelki, kakoršnih kmetovalec pri svojem gospodarstvu neobhodno potrebuje, so se v kupnih cenah podvojili in so še enkrat dražji, nego bili so kedaj. A poljski in sploh kmetijski pridelki se pa zavoljo onemoglosti zemlje od leta do leta manjšajo, ter moremo z vso pravico trditi, da dandanašnji se posebno po nekaterih krajih mile domovine potroški pri gospodarstvu dohodke taistega daleč nadkriljujejo in presegajo.

Naši domači žitni pridelki nimajo na trgih prave cene in kupa, ker jih tuja žita sè svojo konkurenco in nizko ceno neusmiljeno spodrivajo; posledica temu je tudi neizogibna in očividna, da se bode tudi v prihodnje domačemu žitu prava vrednost in primerna cena vedno bolj krčila, ter da bode zavoljo pičlih domačih poljskih pridelkov vedno več denarja iz domačije v tujino romalo. In ta nezgoda domačega kmetijstva in blagostana domovine nikakor ne pripravlja v mili položaj, temveč ga tira v pogubonosni propad. Tu treba je resnega, nujnega, vsestranskega in temelji tega prevdarka!

Hvala Bogu, tudi v ta namen imamo še v svojih rokah koristnih sredstev na razpolaganje; le nujno in krepko moramo se jih v svojo in svojih naslednikov korist tudi poprijeti in trdno okleniti!

Domačemu kmetovalcu toraj drugega ne ostane, nego z vsemi mu na razpolaganje sè nudečimi pripomočki dohodke svojih zemljišč, koikor le mogoče, pomnožiti, povišati, in da — celó tudi podvojiti. V dosego tega je pred vsem, kjer se to še izvrševati pričelo ni, globokeje obdelovanje (oranje) njiv in polja svojega potrebno. S takim obdelovanjem (globokejim oranjem), katero mora biti sè zadostnim gnojenjem združeno, preskrbeti nam je pred vsem na njivah in poljih naših mnogoobsežnejo plast rodovitne in produktivne zemlje, ali globokejo, dobro in rodovitno brazdo.

Koristi, katere nam polagno poglobljevanje (sedanje navadne plitve brazde) na naših njivah in poljih v posledici donaša, daje in rodi, so očividne in velike, ter obstoje v prvi vrsti v tem, da se tako skoz nekoliko let polagoma spodnja spočita sveža in sicer sama na sebi še nerodovitna zemlja na površje privaja, katera pa, ko se enkrat kemično razkroji, daje za rastlinsko vegetacijo novih potrebnih mineralnih gnojil, ob kakoršne bila je prejšnja stara rodovitna prst od leta do leta uže skoraj popolno prišla. To poslednje povedano je pa tudi poglobitveni vzrok, da na nekaterih starih, plitvo oranih njivah pri še tako dobrem in obilnem gnojenji skoraj nobeni poljski pridelki več dobro in tudi le srednje ne plénajo. — Poljski sa-

deži morejo doslednje tudi le v globoki, dobri in rodovitni zemlji svoje korenike pošteno in krepko razviti, nikakor pa ne v plitvi in po večletni rasti popolnem mineralnih (rudninskih) gnojil izpiti zemlji, kjer ne nahajajo svojemu razvoju primerne prostora in potrebnega živeža. Kolikor krepkejša so korenike, toliko čvrstejša je rast in toliko obilnejšega ter boljšega pridelka more se brez posebnih nesreč pričakovati.

Njive in polja z globoko rodovitno brazdo vpirajo se tudi ložeje in krepkeje raznim vremenskim silam, naj bodo te uže po suši ali pa po moči prizadete, nego se ona, katera se od pamtíveka sem vedno le po starem obrabljenem načinu plitvo preoravajo.

Prav slabo znamenje časa v naši mili domovini je pa to, da se poljskim pridelkom namenjena zemljišča sploh še vedno po starem podedovanem slabem načinu preplitvo preoravajo, kot se je to ravno ob prvotnih časih ljudskega blagostanja, toraj iz začetka — gogilo. Vzroki temu utegnejo pa različni biti; pred vsem kriva temu je nevednost na sploh; dalje tu in tam tudi nekaka vkožena malomarnost, a slednjič pa tudi nepravilno izvršeni poskusi, kakor nam to 38. list letošnjih „Novic“ iz dne 17. septembra med odstavkom: „Vprašanja in odgovori“ le prejasno potrjuje. Novi spodleteli poskusi neskušnega človeka kaj hitro oplajšijo, ter ga od nadaljevanja naprednega podvzetja v njegovo lastno in naslednikov veliko škodo za vselej odvrnejo.

(Dalje prihodnjič.)

R a z g l a s

kranjskim živinorejcem o prodaji plemenskih goved v Ljubljani.

C. k. kmetijska družba kranjska bode v Ljubljani 18. oktobra t. l. dopoldne ob 9. uri na dvorišči gostilnice „zum baierischen Hof“ na dunajski cesti 5 plemenskih juncev in 2 telici štajarskega muriškega (sivega) plemena prodajala.

Ta živina se bode postavila na prodaj za polovico tiste cene, za katero jo družba kmetijska kupi, in se proda tistemu, kdor največ za-njo dá proti temu, da jo 1) koj plača in 2) se s pismom zaveže, jo najmanj dve leti za pleme obdržati.

K tej dražbi se zato pripuščajo samo kranjski živinorejci.

Glavni odbor c. k. družbe kmetijske
v Ljubljani 4. oktobra 1884.

Karol baron Wurzbach-Tannenberg,
predsednik.

Gustav Pirc,
tajnik.

Občni zbor senožeške podružnice c. k. kmetijske družbe.

V nedeljo 21. t. m. imela je senožeška podružnica po večletnem prenehanji zopet svoj občni zbor, kate-rega so se vdeležili vsi udje in pa lepo število zavednih mož skoraj iz vseh strani Pivke in celó iz vipavske in vemske doline.

K zborovanju prišel je iz Ljubljane tajnik c. k. kmetijske družbe in potovalni učitelj g. Gustav Pirc ter ravno tako na prijazno povabilo tudi čast. gosp. R. Dolenc, vodja vinarske šole na Slapu. Zborovanje

so tudi počastili s svojim prihodom gg. prof. Erjavce iz Gorice, adjunkt Rohrman iz Slapa, adjunkt Senčar iz Senožeč in veliko gospodov duhovnov, iz okolice.

Zborovanje otvori podružnični predsednik g. Zelen ter predstavi zbranemu občinstvu g. Pirca.

Potovalni učitelj G. Pirc predava v čez eno uro trajajočem govoru o živinoreji, povdarja imenitnost živinoreje za Pivko in pozivlje gospodarje, da naj se odvrnejo od sedanjega, pogubonosnega gospodarskega načina na Pivki ter pričenejo umno gospodariti.

Gosp. vodja Dolénc predlaga, da naj podružnica se obrne na dotično mesto, da se na Kranjskem uvedejo postaje za bike, ter utemeljuje svoj predlog. Predlog se radostno sprejme.

Na prošnjo navzočih predava g. vodja Dolénc o napravi dobrega slivovica, ki jo predavanje je bilo posebno na mestu, ker so češplje na Pivki letos posebno dobro obrodile.

Po ureditvi nekaterih podružničnih zadev in po volitvi odbora, v kojega so bili enoglasno voljeni gosp. Zelen predsednikom, g. Hinko Kavčič tajnikom in g. Šuša blagajnikom, sklenilo se je s živio-klici na Njih veličanstvo cesarja zborovanje.

Družbeni novičar.

Seja glavnega odbora c. k. kmetijske družbe

dné 5. oktobra 1884.

Seji predseduje gospod družbeni predsednik Karol baron Wurzbach, navzoči so: g. Gustav Pirc, tajnik, in odborniki gg. Brus, Kastelic, Murnik, Neveklovski, Robič, Souvan in dr. M. Wurzbach.

Gospod predsednik omeni veliko zgubo, katera je zadela Kranjsko sploh, ter tudi kmetijsko družbo sá smrtjo gospoda viteza Schneida. Sklene se čestiti gospoj soprogi umrlega pismeno sočutje izraziti.

Gospod odbornik Robič izrazi v ime celega odbora gosp. predsedniku baronu Wurzbachu sočutje k smrti njegove sestre gospé Marije Jermann roj. pl. Wurzbach-Tannenberga.

Ker se je današnje seje vsled obilnega dela onih gospodov odbornikov, koji so deželni poslanci, le malo odbornikov vdeležilo, prenese se obravnava zaradi reorganizacije družbenega vrta na sejo glavnega odbora, katera bode 19. dne t. m.

Občni zbor kmetijske družbe za tekoče leto bode meseca januarija ob priliki somnja sv. Pavla.

Prošnje za subvencijo ovčereje in sadjarstva izročí se dotičnemu odseku v poročilo.

Poročilo o porabi subvencij in proračuni naj se tiskajo ter „Kmetovalcu“ priložé.

Gospod odbornik Murnik izročí 100 gold., katere je podaril gosp. Karol Luckmann kmetijski družbi za kak obnókoristni namen. Centralni odbor izreče g. Luckmannu svojo najtoplejo zahvalo ter sklene, ta denar porabiti za nakup triérja, ki bode na razpolaganje kmetom za porabo.

Visoka c. k. deželna vlada izročí v poročilo prošnjo občin Gradac, Semič in Nadlesk za dovoljenje živinskih somnjev. Sklene se prošnji zadnjih dveh občin v soglasji z kupčijsko zbornico priporočevati, a prošnjo prve občine ne priporočati.

Odlok c. kr. kmetijskega ministerstva na prošnjo občin bistriške doline se v naznanje vzame.

Gosp. A. Galle-tu v Zgornji Šiški se dovoli prodati bika, kupljenega od c. kr. kmetijske družbe, ker

ni več za pleme, tembolj ker je 27. septembra t. l. kupil v Kranji novega bika.

Glavni odbor vzame na znanje dopis c. k. deželne vlade, da se je štipendija za živinozdravniško šolo podelila Francu Dularju, za vinarsko in sadjarsko šolo v Klosterneuburgu pa Belétu iz Novega mesta.

Prošnja Petra Pfisterja iz Grafensteina na Koroškem za štipendijo podkovske šole se odbije.

Za ude v kmetijsko družbo so bili na novo sprejeti sledeči gospodje:

Josip Dekleva, veleposestnik v Postojni,
Maks Lavrenčič, posestnik v Hrenovica, h,
Franc Margon v Trnu,
Jože Perhavec, posestnik v Sinadolih,
Janez Kavčič, posestnik na Razdrtem,
Dragotin Mayer, posestnik v Vipavi.

Dodatek. Potom okrožnice bili so 11. septembra od centralnega odbora kot novi udje kmetijske družbe potrjeni sledeči gospodje:

Ignacij Okorn, župnik v Senožečah,
Ignacij Perhavec, posestnik v Senožečah,
Jožef Meden, posestnik v Senožečah,
Anton Franetič, župan v Dolenji Vasi,
Franc Zetko, posestnik v Lazah,
Viktor Dolenc, posestnik na Razdrtem,
Hinko Kavčič, posestnik na Razdrtem,
Karol Kavčič, posestnik na Razdrtem,
Matevž Premrl, posestnik na Ubeljskem,
Ivan Debevc, posestnik v Slavinji,
Ivan Premrl, posestnik v Stranah.

Tržne cene.

V Kranji, 13. oktobra 1884.

Na današnji trg je došlo 40 glav goveje živine in 118 prešičev.

	gl. kr.		gl. kr.
Pšenica, hektol.	7—	Ajda, hektol.	5 20
Rež, "	5 66	Slama, 100 kil	1 70
Oves "	2 92	Seno, " " "	2 30
Turšica "	5 85	Špeh, fr. kila	— 62
Ječmen "	5 20	Živi prešiči, kila	— —

V Ljubljani, 11. oktobra 1884.

Povprečna cena.

	Trg		Magaz.			Trg		Magaz.	
	gl. kr.	gl. kr.	gl. kr.	gl. kr.		gl. kr.	gl. kr.	gl. kr.	gl. kr.
Pšenica, hektol.	6 85	7 97	Sur. maslo, kila	85	—	—	—	—	—
Rež	5 36	5 93	Jajca, jedno . . .	3	—	—	—	—	—
Ječmen "	4 39	5 28	Mleko, liter . . .	8	—	—	—	—	—
Oves "	2 92	3 03	Gov. meso, kila	64	—	—	—	—	—
Soršica "	—	6 37	Telečje meso, "	70	—	—	—	—	—
Ajda "	4 87	5 68	Prešič. meso, "	66	—	—	—	—	—
Proso "	5 20	5 53	Koštrun	30	—	—	—	—	—
Koruzna "	5 20	5 47	Kuretina, jedna	40	—	—	—	—	—
Krompir, 100 kil	2 67	—	Golobje, jeden . .	18	—	—	—	—	—
Leča, hektoliter	8	—	Seno, 100 kil . . .	1 60	—	—	—	—	—
Grah "	8	—	Slama, " " " . . .	1 51	—	—	—	—	—
Fižol "	8 50	—	Drva, trde, sež.	7 50	—	—	—	—	—
Gov. mast, kila	96	—	" mehke, "	4 80	—	—	—	—	—
Svinska mast "	82	—	Vino, rud., 100 l.	—	—	—	—	—	—
Špeh, fr. "	68	—	" belo, "	20	—	—	—	—	—
" prek. "	74	—							